

«Eusebio Osa idazle morala eta kontsekuentea izan zen»

Eusebio Osa. Belaunaldi baten lekuko liburua (EHUren argitalpena) kaleratu du Pako Sudupe idazleak. Eusebio Osaren (Bergara, 1936-Gasteiz, 1993) pentsamendua bildu du. Egungo Euskal Herria ezagutzeko ezinbesteko belaunaldia da gasteiztar bilakatu zen bergararrarena. Eusebio Osak pentsamendua eta praxia uztartu eta elikatu zituen.

| MIKEL ASURMENDI |

Nor izan zen Eusebio Osa?

Hasteko, esango nuke idazle morala izan zela, eta oso kontsekuentea. Fedez hartu zuen abitua, fedez aritu zen hamar urtetik gora fede katolikoa zabaltzen, meza eta sermoien bidez, eta Eliza katolikoa kapitalismoaren euskarri nagusia zelako konbentzimendura heldu zenean –Jesukristoren bizi ereduarekiko miresmena atxikiz–, fedez kendu zuen abitua, beste fede bati lotzeko: zapalduen aldeko fedeari. Horrela azalduta, abitu aldaketa huts gisa irudika daiteke bere bilakaera, baina ikuskera okerra da hori. Vatikanoko II. Kontzilioak eta 68ko maiatzak sorturiko giro kultural eta intelektualean hartu zuen erabaki hori, beste euskal apaiz eta fraide askok ere 1968-1973 urte bitarte horretan hartu zuten bezala, baina erabaki pertsonal zailaren eta harekin kontsekuente izatearen handitasunak ez du urardotzen, mendekotasun eta bide oinkatu errazagoak bertan behera utzita.

Utopian sineslea izan zen, akaso?

Bai, ezinbestean sinetsi behar utopian gisa horretako erabaki bat hartzeko. Apaizgoan bizimodua egina zeukan, baina arrasto egin horretatik irten eta bide ezezagunari ekiteko itxaropena behar da, gutxiengo pribilegiatu batek gehiengo desabantailatuagoa zapaltzen duen egoerari buelta eman dakiokela sinetsi behar da, eta sinesmen horri eutsi egin behar zaio, porrotak porrot.

Belaunaldi baten lekuko pertsona bezala ekarri duzu. Azaldu iezaguzu belaunaldi hura.

Joxe Azurmendi belaunaldi berekoa da –bost urte gazteagoa Eusebio Osa baino–, eta *Oraingo gazte eroak* liburuan dio bere belaunaldiaren arazoa izan daitekeela belaunaldi bakarrean lau mende eta hiruzpalau iraultza batera bizi beharra gertatu izana: Pio XII.ak irudika dezakeen ortodoxia katoliko hertsitik existentzialismo kristau edo ateora; handik marxismoaren lilurara berehala, eta laster postmodernismoaren girora. Horrela, nork zuzen asmatu? 60ko hamarkadan, Europan katoliko sozialistak eta

“Eskolak pertsona autonomoak sortzeko balio behar zuela zioen”

komunistak ateratzen hasten dira, eta kasik egia dogmatiko salbagarritzat edukitako doktrina asko zama historiko arras kontingentetzat jorik, galdu egin zen lehen eduki uste zen eta elkarbizitzari lotura eta segurantzia ematen zion gehiagotasun moralaren sentimendu harroa. Osaren kasuan, John Robinsonen *Honest to God* liburua eta D. Bonhoefferren obra aipatu behar dira biraketa ideologikoan erabakigarri, batez ere teologo protestante hark Berlingo Tegelgo presondegian

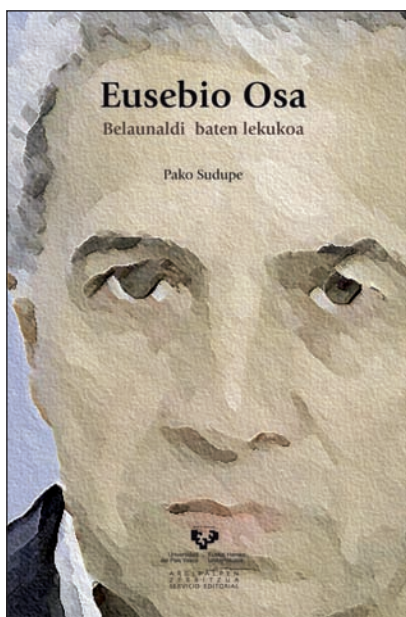
idatzitako gutunak. Metz teologo katolikoak ere eragin zion. Eta ez gutxiago Gasteizko eliz hierarkia atzerakoiak eragindako higuinak

Nola egokitu zen bera, garai hartan erregimen diktatorialaren, sistema kapitalistaren edota Eliza katoliko zurrunaren aurka ari zirenen artean.

Borroka erradikala ez zuen Arabako elizaren barruan planteatu, handik kanpo baizik. Oñatiko agustindar laterandarretan apaiztu zen, eta 1967an Gasteizera igorria izan zen fraide mordoxka baten arduradun. Lehenbizian, euskalduntasunaren inguruan –euskarazko alfabetatze eskolak, Olabide ikastolan haurrekin–, eta Vatikanoko II. Kontzilioaren irakatsiekin hobeto ezkontzen zen eliza munduari irekia sustatzeko borrokari ekin zion, bere ardura- pean zituen fraide agustindar haien eta Gasteizko euskaldun eliztarren komunitatean.

Euskaldun bat elizan, Arabako elizan. Zer eman zion elizan eta erlijioaren abaroan hezi izanak?

Talka bizi izan zuen Gasteizko elizaren hierarkiarekin. Bi taldetan banatuak zekuskien apaizak, gotzainari amen-amen egiten ziotenak, eta besteak. Besteak ez ziren oso erradikalak, gutxiegi politizatuak zeuden, beharbada, baina gotzainak eta besteak arras gibelatuak zeudenez, kontzilio aurrean planto eginak, ziren baino aurrerazaleago ziruditen. Horretaz gain, oso espai-

"Oraingo gazte eroak liburuan Joxe Azurmendik dioenez, bere belaunaldiaren –Eusebio Osaren belaunaldi berekoa da– arazoa izan daiteke belaunaldi bakarrean lau mende eta hiruzpalau iraultza batera bizi beharra gertatu izana". Eusebio Osa eskuinean, duela 25 urte inguru emandako hitzaldian.

nolak ziren, Gasteiz Salamancatik bereizten ez zela uste zutenak

Nolabaiteko talka jaso zuen, antza.

Talka horrek apaizgoa uzteko gogoa areagotu zion, hain segur. Olabide ikastolatik ere artean apaiz zela bota zuten.

1971. urtean bota zuten Gasteizko Olabide ikastolatik. Gaurdanik begiratuta, hamarkada hura ezagutzeko Eusebio Osaren ibilbidea lagungarria da.

Hor hiru faktore aipatu behar dira: 1. Euskara irakaskuntzan sartzeara. 2. Euskaraz gain, irakaskuntzaren beraren nolakotasuna, eta azkenik, *last but not least* (azkenik, baina ez munta gutxikoa). 3. Erlijioaren eta irakaskuntzaren arteko nondik norakoa.

Lehen puntuarekin eskuineko euskaltzaleak eta ezkerrekoak bat zetozen, baina bigarrenean eta hirugarrenean ez. Eskuineko euskaltzaleentzat: euskara, gehi euskal historia eta geografia eta literatura pixka bat eta kristau ikasbidea; eta Eusebio Osarentzat, aldiz, eskolak pertsona autonomoak sortzeko balio behar zuen. Zioen gizakia pentsatzearen,

"Gizakia pentsatzearen, hautuak egitearen eta jarduerari ekitearen bidez egiten zen pertsona, Osaren ustez"

hautuak egitearen eta jarduerari ekitearen bidez egiten zela pertsona, eta hiru ahalmen horiek landuz giza balio batzuk lantzen zirela: erantzukizuna, ekimena, adierazpidea edo hizkuntza, langiletasuna, senidetasuna, egia, esperantza, justizia, elkarkidetzatza, besteen nortasunaganako begirunea eta abar. Ikastolako harreman guztietan: jolasean, hizketan, ikasketan, balio horiek mamitzea eta lantzea zen ikastolaren egitekoa, haur hori kulturaz jabetzea eta pertsona bilakatzea.

Erlijioa kristau-ikasbide mailan ikastolan sartu nahi zutenak euskal-

dun fededun eskemarekin bizi zirela zeritzon. Halakoek kultura eta fedea maila berean jartzen zituzten, nahitaez kotasunaren mailan, eta ezinbestekoa haurrari kultura ematea zen, baina fedea ez. Fedea giza egituren barruan derrigorrezko bezala sartzeara fedeari bi tiro ematea zen. Gauzak hobeto azaltzeko fedearen baitan bost memento bereizi beharra aipatzen zuen. Baina hemen ezin dugu gehiago azaldu, interesa duenak liburaren bigarren kapitulura jo beza.

Zer azpimarratuko zenuke bere jarraz, bere lanez, bere ekarpenez. Izan ere, estatus soziala aldatu nahi izaten duena –iraultzailea–, galtzaile izaten da.

Gaur egun irakaskuntzan leku ezaguarria dute edukiak eta leku izugarria dute memorian oinarrituriko azterketek, ebaluazio jarraituaren formulapean. Haurra kulturaren bidean eta pertsona bilakatzearen bidean heztearen garrantzia, eta motibazioa azterketek kanpo lantzearen eta lortzearen beharra aipatuz, Osaren pentsamenduaren arrastoari jarraitzea izango litzatekeelakoan nago. Horrekin batean, kultura herri xeheari eskaini beharra azpimarratu zuen Osak, Paulo Freireren pedagogiarekin uberan. ■

